

2. Dörnyei, Zoltán (2001). Motivational strategies in the language classroom. Cambridge University Press.
3. Harmer, Jeremy (2007). How to teach English. Pearson Longman.
4. Krashen, Stephen D. (1982). Principles and practice in second language acquisition. Pergamon Press.
5. Nunan, David (2004). Task-based language teaching. Cambridge University Press.
6. Thornbury (2005). How to teach speaking. Pearson Longman.
7. Vygotsky, Lev S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.
8. Swain, Merrill (1985). Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development. In S. Gass & C. Madden (Eds.), Input in second language acquisition (pp. 235–253). Newbury House.
9. Long, Michael H. (1996). The role of the linguistic environment in second language acquisition. In W. Ritchie & T. Bhatia (Eds.), Handbook of second language acquisition (pp. 413–468). Academic Press.
10. Xoshimova O. PRAGMATIC ASPECTS OF COLOR-EXPRESSING LEXEMES: A COMPARATIVE STUDY OF ENGLISH AND UZBEK // Journal of Advanced Linguistic Studies. – New Delhi, 2025. – Vol. 12. – № 2. – P. 1335–1350. ISSN: 2231-4075.

O‘QUVCHILARDA O‘QISH SAVODXONLIGI VA MUSTAQIL INSHO YOZISH MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Sh.Polvanova

NDPI O‘zbek tili kafedrasi doktoranti

[*shahnozapolvanova@mail.ru*](mailto:shahnozapolvanova@mail.ru)

Zamonaviy jamiyatda axborotni to‘g‘ri anglash, tahlil qilish va uni yozma shaklda aniq hamda izchil ifodalash ko‘nikmalari har bir shaxs uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois o‘zbek tili ta’limida o‘qish savodxonligini oshirish bilan bir qatorda, o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv asosida insho yozish malakalarini shakllantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Mazkur jarayon samarali metod va usullardan foydalanishni, matn bilan ishlash, tahlil qilish hamda yozma nutqni bosqichma-bosqich rivojlantirishni talab etadi.

O‘qituvchi tinglab tushunish bilan bog‘liq barcha qiyinchiliklarni bartaraf eta olmaydi. O‘qituvchi ularga bu vazifani oson va qiziqarli bo‘lishiga yordam berishi kerak. Bu tinglash ko‘nikmalarini

rivojlantirish ko‘nikmalarini rivojlantirishni ta‘minlashi mumkin bo‘lgan quyidagi uch omilni hisobga olishi kerak:

1. Talaffuz yoki ohang.
2. Tinglash uchun tavsiya etilgan materialning mazmuni
3. Materialning shakli va keltirilgan shartlar.

O‘qituvchi o‘quvchilar tomonidan o‘zlashtirilgan materialdan foydalansa, tinglab tushunish mumkin. Biroq, bu tinglashda qiyinchiliklarni to‘liq bartaraf etmaydi. Materialning mazmuni ham tushunishga ta‘sir qiladi. Xabar mavzusi o‘quvchilarning tushunish vakolatlari doirasida bo‘lishi kerak. Qiyinchiliklarni tushuntirish kerak (to‘g‘ri nomlar, geografik nomlar, terminologiya va boshqalar.)

Tavsiflar rivoyatlarga qaraganda murakkabroq. O‘quvchilarning buni tushunishga va tushunishga tayyorligi juda muhimdir. Hikoyaning sarlavhasi matnning asosiy g‘oyalarini tushunishda foydali bo‘lishi mumkin. Monologik nutq osonroq. Imkon qadar o‘zbek tili darslarida shunga e‘tibor qaratgan ma‘qul.

Ifodalovchi shart-sharoitlar katta ahamiyatga ega: nutq tezligi, materialning bir necha dekompozitsiyalari. O‘quvchilarni bir vaqtning o‘zida matnni tinglashga o‘rgatish lozim. Biroq, ba‘zan ular faqat 70% axborotni tushunishi mumkin, va hatto kamroq, shuning uchun ikkinchi taqdimot foydali bo‘lishi mumkin. Notiqning mavjudligi yoki yo‘qligi ham muhim omil hisoblanadi.

O‘qituvchi bu usullardan tinglash malakalarini rivojlantirishda foydalanadi.

1. Maxsus sinfda mashg‘ulot o‘tkazish o‘qituvchiga o‘quvchilarning nutq ko‘nikmalarini egallash uchun qulay muhit yaratishda muloqot vositasi sifatida til imkoniyatlaridan foydalanishda tinglash qobiliyatini beradi.

2. O‘qituvchi tinglab tushunishni rivojlantirish uchun maktabda ko‘proq nutq mashqlaridan foydalanadi.

Tinglash faoliyatini tashkil etish bo‘yicha ko‘rsatmalar.

1. Matnlarni tinglash

Norasmiy suhbat. Tinglash uchun tanlangan matnlar oldindan tayyorlanmagan hamda bir nutqqa asoslangan bo‘lishi kerak. So‘zlovchi ko‘rinishi; so‘zlovchi va tinglovchi o‘rtasidagi bevosita o‘zaro munosabat. Gap shundaki, aksariyat hollarda tinglash mashqlarining audio yozuvlaridan foydalaniladi. Agar o‘zingiz tinglash uchun o‘quvchilarga matnlar yaratgan bo‘lsangiz, bu o‘quvchilar uchun foydalidir. Video materiallardan foydalanish dars samaradorligini oshirishga ham ijobiy hissa qo‘shadi.

2. Topshiriqni tinglash

Taxminlar. O‘quvchilarga eshitadigan matn turi haqida oldindan belgilangan fikr kerak. Shunday qilib, ko‘rsatma da‘voni tinglash...

“kamroq foydali, shunga o‘xshash narsa.” er va xotinning yoz uchun rejalarini muhokama qilganini eshitasiz... “faktlar, epizodlar, voqealar va boshqalar.) va ularni tushunishga yordam beradi.

Maqsad. Bundan tashqari, tinglashning maqsadi aniq ko‘rinadigan yoki eshitiladigan javoblarni jalb qilish kerak bo‘lgan oldindan belgilangan vazifani belgilash orqali ta‘minlanishi kerak. Bas, o‘rniga faqat gapirish, "tinglang va tushuning ... kabi ko‘rsatmalar berish kerak: “tinglash va oila yozgi ta‘til uchun qaerga borishini topish hamma narsani tushunishga harakat qilishdan ko‘ra osonroq va tabiiyroq.

Tinglovchi tomonidan joriy javob. Nihoyat, topshiriqni odatda tinglayotganda intervalgacha javobni o‘z ichiga olishi kerak; o‘quvchilar oxirigacha kutmaslik uchun o‘zlari eshitayotgan ma‘lumotlarga javoban murojaat qilishlari kerak.

O‘quvchilar matnni tinglashga taklif qilinishidan oldin o‘qituvchi barcha so‘zlar o‘quvchilarga tanish ekanligiga ishonch hosil qilishi kerak. Agar qandaydir muhimlari bo‘lsa, o‘qituvchi ularni oldindan kiritadi (taxtadagi so‘zlar matnda paydo bo‘lgan tartibda). Shunda o‘qituvchi o‘z o‘quvchilarining diqqatini tinglaydigan narsalarga qaratishi kerak. Bu ularning fikrlashiga undaydi va matnni tushunishga yordam beradi.

O‘quvchi diqqatini rag‘batlantiruvchi dastlabki rag‘batlantirish vazifalari:

1. Asosiy fikrni tushunishga harakat qiling.
2. Hikoya uchun reja tuzing.
3. Hikoyani tugatishga harakat qiling.

Rasmlarni tushunish mumkin. Tinglaganlaridan so‘ng o‘qituvchi savollar berishi mumkin; o‘quvchilar kelishishlari yoki ularni rad etishlari uchun matn yuzasidan izohlar berish.

Har ikki turni tinglash, ayniqsa, muhimdir, chunki u o‘qituvchilardan boshqa ovozlarni eshitish uchun katta imkoniyat yaratadi, o‘quvchilarga so‘zlashuv tili sifatida yaxshi odatlarga ega bo‘lish imkonini beradi va ularning talaffuzini yaxshilaydi.

O‘zbek tili o‘qitishni mashq va topshiriqlar orqali takomillashtirish o‘quvchilarda DTS malaka talablari va dasturda belgilangan ko‘nikma hamda malakalarini, nutqiy kompetensiyani shakllantirishga olib keladi.

O‘quvchilarda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda matn bilan ishlash katta samara beradi. Biroq unda matn mazmuniga doir topshiriq salmoqli, o‘ylantiradigan mushohadaga chorlaydigan bo‘lishi kerak.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Safarova R. O‘zbek tili ta’limining yangilangan mazmuni va uning didaktik asoslari. – t.: fan, 1995. – 108 b.

2. Tursunov U., Muxtorov A., Rahmatullaev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – t.: o‘zbekiston, 1992. – 399 b.
3. To‘xliev b., Shamsieva M., Ziyodova T. O‘zbek tili o‘qitish metodikasi. – t., 2010. – 184 b.
4. To‘xliev B., Yusupova Sh., Ziyodova T., Oxunjonova O., Jumashev D. o‘zbek tili o‘qitish metodikasi. Amaliy va laboratoriya mashg‘ulotlari uchun. – toshkent: bayoz, 2012. – 152 b.
5. Hamroev A. O‘zbek tili ta’limida nutqdan tilga qarab borish. filologiya va uslubiyot masalalari. ilmiy-metodik maqolalar to‘plami. – buxoro, 2010. – 176–180 b.

TIL KO‘NIKMALARINI ZAMONAVIY TEXNALOGIYALAR YORDAMIDA RIVOJLANTIRISH

Xoshimova Oydina Shuhrat qizi

*Namangan davlat pedagogika instituti xorijiy tillar kafedrası
o‘qituvchisi*

+998 99 515 84 44, oydinakhoshimova@gmail.com

Turabboyeva Roziya Botirjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti talabasi
+998 70 233 30 37, roziyaturabboyeva1029@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqola zamonaviy pedagogik texnologiyalar xususan, sun’iy intellektga asoslangan platformalar, mobil ilovalar va didaktik o‘yinlar o‘quvchilarning ingliz tilidagi nutq ko‘nikmalarini rivojlantiridhga yordam beradi. So‘ngida, tajriba natijalari texnologiya asosida tashkil etilgan darslar an’anaviy metodlarga qaraganda 20-25% yuqori samaradorlikni ko‘rsatganini isbotlaydi.

Kalit so‘zlar: mobil ilovalar, sun’iy intellekt, pedagogic texnologiyalar, didaktik o‘yinlar, til to‘sig‘i.

Abstract: this article examines the effectiveness of modern pedagogical technologies, particularly AI-based platforms, mobile applications, and didactic games, in developing students' English speaking skills. The study analyzes the impact of digital tools on overcoming communication barriers. Finally, the experimental results demonstrate that technology-enhanced lessons show 20-25% higher efficiency compared to traditional teaching methods.

Keywords: mobile applications, artificial intelligence, pedagogical technologies, didactic games, language barrier.

Аннотация: в данной статье рассматривается эффективность современных педагогических технологий, в частности платформ на базе искусственного интеллекта, мобильных приложений и